

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
TRZECIA SEKCJA

SPRAWA CZARNECKI przeciwko POLSCE

(SKARGA nr 75112/01)

WYROK – 28 lipca 2005 r.

W sprawie Czarnecki przeciwko Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Trzecia Sekcja), zasiadając jako
Izba składająca się z następujących sędziów:

Pan B. M. ZUPANČIČ, *Przewodniczący*,
Pan J. HEDIGAN,
Pani M. TSATSA-NIKOLOVSKA,
Pan V. ZAGREBELSKY,
Pan L. GARLICKI,
Pan E. MYJER,
Pan David Thór Björgvinsson, *sędziowie*,
oraz Pan V. BERGER, *Kanclerz Sekcji*,

obradując na posiedzeniu zamkniętym 5 lipca 2005 r.,
wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 75112/01) wniesionej przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Trybunału na podstawie art. 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela polskiego, pana Marka Czarneckiego („skarżący”), w dniu 11 stycznia 2000 r.

2. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez swojego Agenta, pana J. Wołásiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. W dniu 16 marca 2004 r. Przewodniczący Trzeciej Sekcji zdecydował o zakomunikowaniu niniejszej skargi Rządowi. Na podstawie art. 29 § 3 Konwencji zdecydowano także o równoczesnym zbadaniu przedmiotu skargi i jej dopuszczalności.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

4. Skarżący urodził się w 1965 r. i mieszka w Lublinie, w Polsce.

A. Tymczasowe aresztowanie

5. 3 stycznia 1996 r. skarżący został zatrzymany przez policję. 5 stycznia 1996 r. Prokurator Rejonowy w Lublinie przedstawił skarżącemu zarzuty zabójstwa i kradzieży oraz zastosował wobec niego tymczasowe aresztowanie. Według prokuratora tymczasowe aresztowanie skarżącego było konieczne, ponieważ istniało niebezpieczeństwo wywierania przez niego presji na świadków. Ponadto czyny zarzucane skarżącemu charakteryzowały się znaczną szkodliwością społeczną.

6. 22 lutego 1996 r. skarżący zwrócił się z wnioskiem o uchylenie tymczasowego aresztowania, ale jego wniosek został oddalony przez prokuratora w dniu 23 lutego 1996 r.

7. 13 listopada 1996 r. skarżącego postawiono w stan oskarżenia przed Sądem Wojewódzkim w Lublinie.

8. 27 października, 8 i 10 grudnia 1997 r. oraz 15 stycznia i 25 lutego 1998 r. Sąd Wojewódzki w Lublinie przeprowadził rozprawy w sprawie skarżącego. Podczas tych rozpraw sąd przedłużył tymczasowe aresztowanie wobec skarżącego.

9. 31 marca 1998 r. Sąd Wojewódzki w Lublinie wydał wyrok, w którym uznał skarżącego winnym zarzucanych mu czynów i skazał go na dwanaście lat pozbawienia wolności.

10. Skarżący wniósł apelację od tego wyroku i w dniu 13 sierpnia 1998 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie uchylił wyrok skazujący i przekazał sprawę Sądowi Wojewódzkiemu w Lublinie do ponownego rozpatrzenia.

11. W dniach 15 września i 17 grudnia 1998 r. sąd pierwszej instancji przeprowadził rozprawy. 15 grudnia 1998 r. sąd ponownie przedłużył tymczasowe aresztowanie skarżącego, opierając się na mocnym podejrzeniu, że skarżący popełnił zarzucane mu czyny oraz na charakterze tych czynów.

12. 23 marca 1999 r. Sąd Okręgowy w Lublinie przedłużył tymczasowe aresztowanie skarżącego. Skarżący wniósł zażalenie na to postanowienie, jednak zostało ono oddalone w dniu 14 kwietnia 1999 r. przez Sąd Apelacyjny

w Lublinie. Sąd odwoławczy podał następujące uzasadnienie do swojego postanowienia:

„Marek Czarnecki stoi pod zarzutem popełnienia zbrodni z art. 148 § 1 k.k. zagrożonej karą pozbawienia wolności, której górna granica przekracza 8 lat. Zatem zgodnie z treścią art. 258 § 2 k.p.k., w takiej sytuacji prawnej, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą; nie jest więc wymagane w omawianych okolicznościach, aby dla zastosowania (czy dalszego stosowania) tymczasowego aresztowania było konieczne wykazywanie innych przesłanek np. w postaci obawy ukrywania się przez oskarżonego bądź utrudniania przez niego postępowania.

Nie można też podzielić argumentacji skarżącego, że dowody dotychczas zebrane nie wskazują na duże prawdopodobieństwo popełnienia przez niego przestępstwa. Uchylenie skazującego wyroku przez Sąd Apelacyjny było następstwem uchybień procesowych, popełnionych przez Sąd I Instancji, które nie pozwalają na 100% pewne ustalenia, że oskarżony popełnił zarzucone mu przestępstwo. Czym innym jest jednak całkowita pewność – ta tylko bowiem może być podstawą skazania, a czym innym duże prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa.

Dowody dotychczas zebrane wskazują, zdaniem Sądu Apelacyjnego, na istnienie dużego prawdopodobieństwa popełnienia przez oskarżonego zarzucanego mu czynu. Tym samym została też spełniona przesłanka z art. 249 § 1 k.p.k.

Przy braku powodów do odstąpienia od tymczasowego aresztowania (art. 259 § 1 k.p.k.) należało orzec, jak na wstępie”.

13. Skarżący wniósł zażalenie na postanowienie z dnia 14 kwietnia 1999 r., ale zostało ono odrzucone w dniu 10 maja 1999 r. przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Lublinie, ponieważ nie było przewidziane przez prawo. Skarżący wniósł kolejne zażalenie do Sądu Najwyższego, ale w dniu 18 sierpnia 1999 r. zostało ono odrzucone z tego samego powodu co poprzednio.

14. Skarżący złożył nowy wniosek o uchylenie tymczasowego aresztowania, ale został on oddalony w dniu 14 września 1999 r. przez Sąd Okręgowy w Lublinie. Sąd przedstawił następujące uzasadnienie swego postanowienia:

„Marek Czarnecki stoi pod zarzutem dokonania zbrodni z art. 148 § 1 k.k. We wniosku podnosi fakt przedłużającego się postępowania sądowego jak też konieczność roztoczenia opieki nad rodzicami.

Zdaniem Sądu Okręgowego obie okoliczności podniesione przez oskarżonego nie zasługują na uwzględnienie. Nie z winy Sądu Okręgowego postępowanie sądowe przedłuża się. Ostatnio to sam oskarżony skutecznie storpedował czynności, które miały odbyć się na ostatniej rozprawie.

Odnosnie sytuacji życiowej rodziców oskarżonego, to nie jest ona tak tragiczna skoro brat oskarżonego wyprowadził się od nich, a nie zrobiłby tego jeśli sytuacja byłaby tak niepokojąca.

Podnieść nadto należy, że samodzielną podstawą stosowania tymczasowego aresztowania może być fakt postawienia zarzutu popełnienia zbrodni i grożąca w związku z tym surowa kara pozbawienia wolności.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do zmiany środka zapobiegawczego”.

15. 28 września 1999 r. Sąd Okręgowy w Lublinie przedłużył tymczasowe aresztowanie wobec skarżącego do dnia 30 grudnia 1999 r. Sąd podał następujące uzasadnienie dla swojego postanowienia:

„Marek Czarnecki oskarżony jest o dokonanie zbrodni zagrożonej karą pozbawienia wolności, której górna granica przekracza 8 lat. Zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił zarzucane mu przestępstwo. Mając na uwadze powyższe okoliczności, brak przesłanek z art. 259 § 1 k.p.k. oraz konieczność zapewnienia prawidłowego toku postępowania przed Sądem, postanowiono jak na wstępie”.

16. W 1999 r. sąd pierwszej instancji przeprowadził kilka rozpraw, podczas których przesłuchał świadków.

17. W dniach 25 kwietnia, 12 września i 28 grudnia 2000 r. jak również w dniach 25 marca, 29 maja i 7 sierpnia 2001 r. Sąd Okręgowy w Lublinie przedłużał wobec skarżącego tymczasowe aresztowanie, podając to samo uzasadnienie.

18. Kolejne zażalenia skarżącego i jego wnioski o uchylenie tymczasowego aresztowania nie odniosły skutku.

19. Wygląda na to, że podczas rozprawy w dniu 10 września 2001 r. prokurator wycofał zarzut zabójstwa ciężący na skarżącym.

20. 10 września 2001 r. Sąd Okręgowy w Lublinie wydał wyrok. Skarżący został uznany winnym jedynie kradzieży i skazany na rok i sześć miesięcy pozbawienia wolności. W tym samym dniu został zwolniony z aresztu.

B. Czas trwania pozbawienia wolności

21. Pomiędzy 27 lutego i 18 maja 1997 r. skarżący odbywał karę pozbawienia wolności, na którą został skazany w innej sprawie.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

A. Kodeks postępowania karnego z 1969 r.

22. Kodeks postępowania karnego z 1969 r., który pozostawał w mocy do dnia 1 września 1998 r., wymieniał jako środki zapobiegawcze między innymi tymczasowe aresztowanie, poręczenie majątkowe i dozór policyjny. Art. 209 Kodeksu, który zawierał ogólne podstawy stosowania środków zapobiegawczych, brzmiał następująco:

„Środki zapobiegawcze można stosować w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, jeżeli dowody zebrane przeciwko oskarżonemu dostatecznie uzasadniają, że popełnił on przestępstwo”.

23. Ponadto Kodeks postępowania karnego dawał organom pewien margines swobody, jeżeli chodzi o dalsze stosowanie środków zapobiegawczych. Tymczasowe aresztowanie było uważane za najsurowszy środek zapobiegawczy. Art. 213 kodeksu przewidywał:

„Środek zapobiegawczy należy niezwłocznie uchylić lub zamienić, jeżeli ustaną przyczyny, wskutek których został on zastosowany, lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchYLENIE, zmianę na łagodniejszy albo zaostrezenie”.

Art. 225 Kodeksu przewidywał:

„Poza wypadkiem, gdy tymczasowe aresztowanie jest obowiązkowe, środka tego nie stosuje się, jeżeli wystarczające jest poręczenie lub dozór albo oba te środki zapobiegawcze łącznie”.

Art. 217 § 1, w wersji po dniu 1 stycznia 1996 r., przewidywał w omawianym zakresie, że:

„Tymczasowe aresztowanie może nastąpić, jeżeli:

- 1) zachodzi uzasadniona obawa ucieczki lub ukrywania się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on w kraju stałego miejsca pobytu,
- 2) zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne”.

Paragraf 2 art. 217 przewidywał:

„Jeżeli oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub umyślnego występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą”.

Art. 218 przewidywał:

„Jeżeli szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, należy odstąpić od tymczasowego aresztowania, zwłaszcza gdy pozbawienie oskarżonego wolności:

- (1) spowodowałoby dla jego życia lub zdrowia poważne niebezpieczeństwo,
- (2) pociągałoby wyjątkowo ciężkie skutki dla oskarżonego lub jego najbliższej rodziny”.

24. Do dnia 4 sierpnia 1996 r., kiedy to weszła w życie ustawa zmieniająca Kodeks postępowania karnego, polskie prawo nie przewidywało żadnych ustawowych terminów dotyczących tymczasowego aresztowania w postępowaniu sądowym, a jedynie w odniesieniu do postępowania przygotowawczego.

Art. 222 Kodeksu postępowania karnego, mający zastosowanie po dniu 4 sierpnia 1996 r., w omawianym zakresie brzmiał następująco:

„§ 3. Łączny czas stosowania tymczasowego aresztowania do chwili wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć roku i 6 miesięcy, a w sprawach o zbrodnie – 2 lat.

§ 4. Przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania na okres oznaczony przekraczający terminy określone w paragrafach 2 i 3 może w szczególnie uzasadnionych wypadkach dokonać tylko Sąd Najwyższy na wniosek sądu, przed którym sprawa się toczy, a w postępowaniu przygotowawczym – na wniosek Prokuratora Generalnego, jeżeli konieczność taka zachodzi w związku z zawieszeniem postępowania karnego, przedłużającą się obserwacją psychiatryczną oskarżonego lub wykonywaniem czynności dowodowych poza granicami kraju, a także jeżeli oskarżony celowo przewleka zakończenie postępowania w terminach, o których mowa w § 3”.

Następnie do ust. 4 dodano następujące słowa: „inne znaczące okoliczności, które nie mogłyby zostać pokonane przez organy prowadzące postępowanie”.

B. Kodeks postępowania karnego z 1997 r.

25. Kodeks postępowania karnego z 1997 r., który wszedł w życie w dniu 1 września 1998 r., określa tymczasowe aresztowanie jako jeden z tak zwanych środków zapobiegawczych. Pozostałe środki to poręczenie majątkowe, dozór policji, poręczenie osoby godnej zaufania, poręczenie społeczne, zawieszenie oskarżonego w określonej działalności i zakaz opuszczania kraju.

Art. 249 § 1 zawiera ogólne podstawy stosowania środków zapobiegawczych. Przepis ten brzmi następująco:

„Środki zapobiegawcze można stosować w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, a wyjątkowo także w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa; można je stosować tylko wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo”.

26. Art. 258 wylicza podstawy dla stosowania tymczasowego aresztowania. W omawianym zakresie brzmi następująco:

„1. Tymczasowe aresztowanie może nastąpić, jeżeli:

- 1) zachodzi uzasadniona obawa ucieczki lub ukrywania się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on w kraju stałego miejsca pobytu,
- 2) zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne.

§ 2. Jeżeli oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona groźącą oskarżonemu surową karą”.

27. Kodeks ustanawia pewien margines swobody, jeżeli chodzi o dalsze stosowanie poszczególnych środków zapobiegawczych. Art. 257 w omawianym zakresie brzmi następująco:

„§ 1. Tymczasowego aresztowania nie stosuje się, jeżeli wystarczający jest inny środek zapobiegawczy”.

Art. 259 w omawianym zakresie brzmi następująco:

„§ 1. Jeżeli szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, należy odstąpić od tymczasowego aresztowania, zwłaszcza gdy pozbawienie oskarżonego wolności:

- 1) spowodowałoby dla jego życia lub zdrowia poważne niebezpieczeństwo,
- 2) pociągałoby wyjątkowo ciężkie skutki dla oskarżonego lub jego najbliższej rodziny”.

28. Kodeks z 1997 r. nie tylko określa maksymalne terminy ustawowe dla stosowania tymczasowego aresztowania, ale również w art. 252 § 2 przewiduje, że właściwy sąd – w wyżej wymienionych terminach – musi w każdym postanowieniu o tymczasowym aresztowaniu określić dokładny okres jego dalszego stosowania.

Art. 263 wyznacza terminy stosowania tymczasowego aresztowania. W wersji mającej zastosowanie do 20 lipca 2000 r. przewidywał:

„§ 1. W postępowaniu przygotowawczym sąd, stosując tymczasowe aresztowanie, oznacza jego termin na okres nie dłuższy niż 3 miesiące.

§ 2. Jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było ukończyć postępowania przygotowawczego w terminie określonym w § 1, sąd pierwszej instancji właściwy w danej sprawie może, gdy zachodzi tego potrzeba, na wniosek prokuratora przedłużyć tymczasowe aresztowanie na dalszy okres, który jednak łącznie nie może przekroczyć 12 miesięcy.

§ 3. Łączny okres stosowania tymczasowego aresztowania do chwili wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 2 lat.

§ 4. Przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w § 2 i 3, może dokonać sąd apelacyjny, w którego okręgu prowadzi się postępowanie, na wniosek sądu, przed którym sprawa się toczy, a w postępowaniu przygotowawczym na wniosek właściwego prokuratora apelacyjnego – jeżeli konieczność taka powstaje w związku z zawieszeniem postępowania karnego, przedłużającą się obserwacją psychiatryczną oskarżonego, przedłużającym się opracowywaniem opinii biegłego, wykonywaniem czynności dowodowych w sprawie o szczególnej zawiłości lub poza granicami kraju, celowym przewlekaniem postępowania przez oskarżonego, a także z powodu innych istotnych przeszkód, których usunięcie było niemożliwe”.

W dniu 20 lipca 2000 r. § 4 został zmieniony i od tego czasu kompetencja do przedłużania tymczasowego aresztowania poza terminy wskazane w § 2 i 3 została oddana sądowi apelacyjnemu, w którego właściwości znajduje się popełnione przestępstwo.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 5 § 3 KONWENCJI

29. Skarżący skarżył się, że długość jego tymczasowego aresztowania była nadmierna. Opierał się na art. 5 § 3 Konwencji, który w omawianym zakresie brzmi następująco:

„Każdy zatrzymany lub pozbawiony wolności zgodnie z przepisami ustępu 1 (c) niniejszego artykułu ... jest uprawniony do rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie albo do zwolnienia na czas procesu. Zwolnienie może być obwarowane gwarancją stawienia się na rozprawie”.

30. Rząd zakwestionował ten pogląd.

A. Dopuszczalność

31. Trybunał zauważa, że niniejsza skarga nie jest oczywiście bezzasadna w znaczeniu art. 35 § 3 Konwencji. Zauważa też, że nie jest niedopuszczalna na żadnej innej podstawie. Zatem musi zostać uznana za dopuszczalną.

B. Przedmiot skargi

1. Okres podlegający rozpatrzeniu

32. Skarżący nie przedstawił żadnych uwag w odniesieniu do okresu podlegającego rozpatrzeniu. Rząd przedłożył, że okres ten rozpoczął się w dniu 3 stycznia 1996 r. i zakończył w dniu 10 września 2001 r. Zauważył jednakże, iż okres od uznania skarżącego winnym przez sąd pierwszej instancji do momentu przekazania sprawy przez sąd odwoławczy do ponownego rozpatrzenia powinien być wyłączony z całkowitego okresu podlegającego rozpatrzeniu.

33. Trybunał zgadza się, że okres podlegający rozpatrzeniu trwał od dnia 3 stycznia 1996 r. do dnia 31 marca 1998 r. (kiedy to skarżący został uznany winnym przez sąd pierwszej instancji) oraz od dnia 13 sierpnia 1998 r. (kiedy wyrok został uchylony) do dnia 10 września 2001 r. (kiedy skarżący został zwolniony). Zgodnie z orzecnictwem organów konwencyjnych osoba uznana za winną przez sąd pierwszej instancji nie może być uważana za pozbawioną wolności „dla celów doprowadzenia jej przed odpowiednie organy z powodu istnienia racjonalnego podejrzenia, iż dopuściła się ona popełnienia przestępstwa”, jak jest to określone w ostatnio wymienionym przepisie, ale znajduje się w sytuacji przewidzianej w art. 5 § 1 Konwencji (a), który zezwala na pozbawienie wolności „po uznaniu za winnego przez właściwy sąd” (zobacz np. *B. p. Austrii*, wyrok z dnia 28 marca 1990 r., Series A, nr 175, str. 14-16, § 36-39). Ponadto Trybunał zauważa, że okres pomiędzy dniem 27 lutego i 18 maja 1997 r. musi być również wyłączony z całkowitego czasu trwania

tymczasowego aresztowania skarżącego, ponieważ w tym okresie odbywał on karę pozbawienia wolności na podstawie innego wyroku.

34. Okres podlegający rozpatrzeniu trwał zatem pięć lat i jeden miesiąc.

2. *Rozsądny czas trwania tymczasowego aresztowania*

(a) *Argumenty przedstawione Trybunałowi*

35. Skarżący przedłożył, że czas trwania jego tymczasowego aresztowania był bezpodstawnie długi. Przedłużające się aresztowanie było przyczyną jego zubożenia i poważnych problemów zdrowotnych.

36. Rząd przedłożył, że tymczasowe aresztowanie skarżącego było zgodne z wymogami art. 5 § 3 Konwencji. Było ono usprawiedliwione w sposób odpowiedni i wystarczający. Jego podstawy to w szczególności: charakter zarzutów przedstawionych skarżącemu, jak również zagrożenie, że mógłby on utrudniać postępowanie. Rząd argumentował, że organy krajowe wykazały się należytą starannością, wymaganą w sprawach osób pozbawionych wolności.

(b) *Ocena Trybunału*

(i) *Zasady wypracowane przez orzecznictwo Trybunału*

37. Na podstawie orzecznictwa Trybunału nie można ocenić *in abstracto*, czy okres tymczasowego aresztowania był rozsądny. To, czy zastosowanie wobec oskarżonego tymczasowego aresztowania jest rozsądne, musi być oceniane w każdej sprawie zgodnie z jej okolicznościami. Kontynuowanie tymczasowego aresztowania może być uzasadnione w danej sprawie jedynie wtedy, gdy istnieją szczególne wskazania, takie jak wymogi interesu publicznego, w których niezważanie na domniemanie niewinności przeważa nad zasadą poszanowania wolności jednostki (zobacz między innymi *W. p. Szwajcarii*, wyrok z dnia 26 stycznia 1993 r., Series A nr 254-A, str. 15, § 30 i wyrok *Kudła p. Polsce* [GC], nr 30210/96, § 110, ECHR 2000-XI). Orzecznictwo konwencyjne wypracowało cztery podstawowe przyczyny, dla których nie stosuje się poręczenia majątkowego jako środka zabezpieczającego: ryzyko, że oskarżony nie stawi się na rozprawę; ryzyko, że oskarżony, jeżeli zostanie zwolniony, będzie podejmował działania naruszające funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości, bądź będzie popełniał dalsze przestępstwa lub naruszał porządek publiczny (zobacz *Smirnova p. Rosji*, nr 46133/99 i 48183/99, § 59, ECHR 2003-IX). Niebezpieczeństwo ucieczki nie może się opierać jedynie na podstawie surowości możliwej kary; musi być oceniane w związku z innymi właściwymi czynnikami, które mogą, bądź to potwierdzić jego istnienie, jak również wskazać, że jest ono tak nikłe, iż nie może uzasadniać stosowania tymczasowego aresztowania. W tym kontekście należy zwrócić uwagę w szczególności na charakter osoby, o którą chodzi, na jej postawę moralną, jej majątek, powiązania z państwem, w którym jest oskarżana i jej kon-

takty międzynarodowe (zobacz sprawa *W. p. Szwajcarii*, cytowana powyżej, § 33 z dalszymi odniesieniami i *Smirnova*, cytowana powyżej, § 60).

38. Przede wszystkim to krajowe organy sądowe muszą zapewnić, że tymczasowe aresztowanie oskarżonego nie przekroczyło rozsądnego czasu trwania. Muszą zatem zbadać wszystkie fakty przemawiające za istnieniem lub brakiem wymogu interesu publicznego uzasadniającego, z należyтым uwzględnieniem zasady domniemania niewinności, odstępnie od zasady poszanowania wolności jednostki i muszą je przedstawić w swoich orzeczeniach oddalających wnioski o uchylenie tymczasowego aresztowania. Trybunał orzeka, czy miało miejsce naruszenie art. 5 § 3 Konwencji jedynie w oparciu o powody podane w powyższych orzeczeniach oraz w oparciu o prawdziwe fakty wskazane przez skarżącego w jego zażaleniach.

39. Istnienie racjonalnego podejrzenia, że zatrzymana osoba popełniła przestępstwo, jest warunkiem niezbędnym do legalnego podtrzymywania jej tymczasowego aresztowania, ale po upływie pewnego czasu już nie wystarcza. Trybunał musi zatem stwierdzić, czy istniały inne podstawy, na które powołały się organy sądowe, uzasadniające dalsze pozbawienie wolności skarżącego. Jeżeli te podstawy były „odpowiednie” i „wystarczające”, Trybunał musi się także upewnić, że organy krajowe wykazały się „szczególną starannością” w prowadzeniu postępowania (zobacz, wyrok *Labita p. Włochom* [GC], nr 26772/95, § 153, ECHR 2000-IV i wyrok *Jabłoński p. Polsce*, nr 33492/96, § 80, z dnia 21 grudnia 2000 r.).

(ii) Zastosowanie powyższych zasad w niniejszej sprawie

40. Trybunał zauważa, że w niniejszej sprawie organy najpierw oparły się na istnieniu racjonalnego podejrzenia, że skarżący popełnił zarzucane mu czyny, na ciężarze tych zarzutów oraz na potrzebie zapewnienia prawidłowego toku postępowania. Powtarzały to uzasadnienie we wszystkich swoich postanowieniach.

Później sądy oparły się na surowości przewidywanej kary. Co w ich opinii gwarantowało dalsze stosowanie tymczasowego aresztowania wobec skarżącego i zwalniało je od rozważania innych jego podstaw (zobacz ustęp 12 powyżej). W konsekwencji w czasie dwu i pół letniego okresu tymczasowego aresztowania, organy nie podały żadnych nowych podstaw dla dalszego stosowania najsurowszego środka zapobiegawczego wobec skarżącego.

41. Trybunał przyznaje, że istnienie podejrzenia, iż skarżący popełnił przestępstwa oraz potrzeba zapewnienia prawidłowego toku postępowania, mogły w początkowym okresie uzasadniać jego tymczasowe aresztowanie. Jednakże z upływem czasu podstawy te stawały się coraz mniej właściwe. Zatem Trybunał nie uważa, że te podstawy, powtarzane we wszystkich postanowieniach, a nawet argument o surowości przewidywanej kary, mogłyby wystarczyć do usprawiedliwienia całkowitego czasu trwania okresu, o który chodzi.

42. Trybunał zauważa ponadto brak wyraźnego wskazania, że podczas całego okresu tymczasowego aresztowania skarżącego, organy dostrzegły możliwość zastosowania wobec niego innych środków zapobiegawczych – takich jak poręczenie majątkowe, czy dozór policji – wyraźnie przewidzianych przez polskie prawo w celu zapewnienia właściwego toku postępowania karnego.

W tym kontekście Trybunał chciałby podkreślić, że zgodnie z art. 5 § 3 organy, postanawiając o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec danej osoby bądź o jego uchyleniu, są zobowiązane do rozważenia zastosowania alternatywnych środków zapewniających stawienie się osoby na rozprawę. W rzeczy samej artykuł ten zawiera nie tylko prawo do „sądzenia w rozsądnym terminie albo zwolnienia na czas postępowania”, ale przewiduje także, że „zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę” (zobacz sprawa *Jabłoński* cytowana powyżej, § 83).

43. W tych okolicznościach Trybunał konkluduje, że podstawy podane przez organy krajowe nie były „wystarczające” i „właściwe” dla usprawiedliwienia tymczasowego aresztowania skarżącego przez pięć lat i jeden miesiąc.

44. Ponadto Trybunał nie może nie zauważyć, że mimo że skarżący został oskarżony w listopadzie 1996 r., sąd pierwszej instancji przeprowadził pierwszą rozprawę po prawie roku (ustępy 8 i 9 powyżej). Rząd nie przedstawił żadnego wyjaśnienia w odniesieniu do tego okresu, podczas którego sąd pierwszej instancji najwyraźniej pozostawał bezczynny. Zwłoka ta powinna zostać uznana za znaczącą, nie można zatem powiedzieć, że organy wykazały się „szczególną starannością” w prowadzeniu postępowania karnego przeciwko skarżącemu.

Zatem nastąpiło naruszenie art. 5 § 3 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

45. Art. 41 Konwencji stwierdza:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda niemajątkowa

46. Skarżący domagał się kwoty 300 000 złotych z tytułu szkody niemajątkowej.

47. Rząd przedłożył, że roszczenie to było nadmierne i zwrócił się do Trybunału o orzeczenie, że samo stwierdzenie naruszenia stanowi słuszne zadośćuczynienie.

48. Trybunał przyznaje, że skarżący z pewnością poniósł szkodę o charakterze niemajątkowym – taką jak stres i frustracja wynikłe z nadmiernej długości tymczasowego aresztowania – która nie może zostać dostatecznie zaspokojona poprzez samo stwierdzenie naruszenia Konwencji. Orzekając w oparciu o zasadę słuszności, zasądza skarżącemu kwotę 5.000 euro na tej podstawie.

B. Odsetki z tytułu zwłoki

49. Trybunał uważa za odpowiednie, że odsetki z tytułu niewypłacenia za doścuźczynienia w terminie powinny być ustalone zgodnie z marginalną stopą procentową Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* niniejszą skargę za dopuszczalną;
2. *Uznaje*, że doszło do naruszenia art. 5 § 3 Konwencji;
3. *Uznaje*, że
  - (a) pozwane państwo ma wypłacić skarżącemu, w ciągu trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z art. 44 § 2 Konwencji, kwotę 5000 euro (pięć tysięcy euro) z tytułu szkody niemajątkowej, plus jakikolwiek podatek, jaki może być nałożony, przeliczone na polskie złote według kursu z dnia realizacji wyroku;
  - (b) od wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty zwykle odsetki będą płatne od tej sumy według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe;
4. *Oddala* pozostałą część roszczenia skarżącego dotyczącego słusznego za doścuźczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie 28 lipca 2005 r., zgodnie z art. 77 § 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Vincent BERGER
Kanclerz Sekcji

Boštjan M. ZUPANČIČ
Przewodniczący